OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö 23.2.2016

Perustuslakivaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMASTA EU:N VAALISÄÄDÖKSEN MUUTTAMISEKSI (U 4/2016 VP)

Euroopan parlamentin täysistunto hyväksyi 11.11.2015 päätöslauselman Euroopan unionin vaalilain (s.o. EU-vaalisäädös) uudistamisesta. Päätöslauselman liitteenä on ehdotus neuvoston päätökseksi, jolla EU-vaalisäädöstä muutettaisiin. Ehdotuksen yksityiskohtainen käsittely on käynnistynyt neuvostossa vuoden 2016 alussa.

Euroopan parlamentin ehdottamilla uudistuksilla pyritään lisäämään EP-vaalien demokraattisuutta ja ylikansallista ulottuvuutta. Tarkoituksena on myös tehostaa vaalien toimittamista sekä tuoda parlamenttia lähemmäs äänestäjiä.

Neuvoston yleisten asioiden työryhmässä 2/3 jäsenmaista on tähän mennessä esittänyt alustavat näkemyksensä ehdotuksesta. Suomi esittää omansa 4.3.2016. Keskusteluissa on jo hahmottunut, että suuri osa jäsenvaltioista suhtautuu esitykseen kriittisesti, mutta toisaalta Saksa pyrkii keräämään esitykselle tukea riisutussa muodossa. Asiakohdista Suomelle vaikeimmat ovat vaikeita myös muille, ja näyttäisi siltä, että ne voisivat jäädä pois ehdotuksesta. EU-vaalisäädöksen muuttaminen vaatii neuvostossa kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisen hyväksynnän.

Seitsemän kansallista parlamenttia (PL, SE, NL, IT, PT, IE, LU) on jättänyt ehdotuksesta toissijaisuusmuistutuksen.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Kasarmikatu 42 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7731	oikeusministerio@om.fi

Neuvoston oikeuspalvelun on tarkoitus antaa asiasta lausunto maaliskuun alkupuolella.

Ehdotuksen sisältö (ehdotettu Suomen kanta suluissa)

- Perustettaisiin yhteinen vaalipiiri, jossa kunkin poliittisen perheen nimittämä komission puheenjohtajaehdokas asetetaan vaalipiirin listojen kärkeen. (Epäselvä, ei pienten jäsenvaltioiden edun mukainen, tulisi poistaa.)
- Niiden jäsenvaltioiden, joilla on yli 26 paikkaa, olisi asetettava paikkojen jakamista varten 3 tai 5 %:n äänikynnys. (Ei koske Suomea, ongelmaton.)
- EP-vaaleissa käytettäviin äänestyslippuihin olisi merkittävä yhtä näkyvästi kansallisten poliittisten puolueiden nimet ja logot ja Euroopan tason poliittisten puolueiden nimet ja logot. (Vaatii tarkempaa tarkastelua, ehdotusta ei voi toteuttaa Suomessa äänestyslipuissa, mutta ehdokaslistojen yhdistelmässä mahdollisesti, edellyttää vaalilain muuttamista.)
- Vaalisäädökseen ehdotetaan lisättäväksi suositus mahdollisuudesta sähköiseen äänestykseen ja postiäänestykseen. (Mahdollista myös nykysääntelyn nojalla, suositusluonteisena ongelmaton.)
- Kaikilla kansalaisilla, myös kolmansissa maissa, tulisi olla oikeus äänestää EP-vaaleissa. (Toteutuu jo Suomen lainsäädännössä. Kannatettava.)
- Kunkin jäsenvaltion yhteysviranomaisen olisi välitettävä muiden jäsenvaltioiden vastaaville viranomaisille tiedot unionin kansalaisista, jotka ovat useamman kuin yhden unionin jäsenvaltion kansalaisia ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisista, jotka asuvat jäsenvaltiossa. (Tiedot kaksoiskansalaisista voivat eri jäsenvaltioissa olla hankalasti saatavissa, muiden jäsenvaltioiden Suomessa äänestävistä kansalaisista lähetetään tietoja jo nyt.)
- EP-vaaleihin osallistuvien puolueiden olisi sovellettava demokraattisia menettelyjä ja noudatettava avoimuutta valitessaan ehdokkaita. (Toteutuu Suomessa jo nyt. Kannatettava.)
- Ehdokasluetteloissa olisi varmistettava sukupuolten tasa-arvo. (Ei ole varmaa, mihin toimenpiteisiin säännös velvoittaisi. Suomessa useimpien puolueiden EP-vaalien ehdokaslistat ovat jo pitkään sisältäneet puolet naisia ja puolet miehiä.)
- Kunkin jäsenvaltion olisi asetettava EP-vaalien ehdokasluetteloiden vahvistamiselle 12 viikon määräaika. (Yhteinen määräaika kannatettava, mutta 12 viikkoa ennen vaaleja on ongelmallinen kampanja-aikojen pitenemisen vuoksi.)
- Asetettaisiin yhteinen kahdeksan viikon määräaika vaaliluetteloiden vahvistamiselle ja viimeistelylle. (Suomessa äänioikeusrekisteri tulee lainvoimaiseksi 12 päivää ennen vaaleja. Ehdotus voisi pidentää äänioikeuden määräytymisen ja vaalipäivän välistä aikaa nykyisestä noin

10 päivällä. On epäselvää, mitä viimeistelyllä tarkoitetaan, vaatisi vaalilain muutosta.)

- Vaalit päättyisivät kaikissa jäsenvaltioissa viimeistään viimeisenä vaalipäivänä eli sunnuntaina kello 21 Keski-Euroopan aikaa, mikä Suomessa tarkoittaisi kello 22. Jäsenvaltio saisi julkistaa virallisesti vaalien tuloksen tai arvioita siitä vasta, kun vaalit ovat päättyneet eli siis kello 22 Suomen aikaa. (Suomi suhtautuu varauksellisesti virallisten vaalitulosennusteiden samanaikaisen ilmoittamisen tarkoituksenmukaisuuteen kaikissa jäsenvaltioissa. Suomessa kaikki osapuolet ovat olleet tyytyväisiä nykyiseen käytäntöön, jonka mukaan alustavat tulokset julkaistaan heti kello 20 jälkeen.)
- Euroopan parlamentti päättäisi neuvostoa kuultuaan vaalien äänestysajanjakson vähintään yhtä vuotta ennen 5 artiklassa tarkoitetun viisivuotisen vaalikauden loppumista. (Suomi ei kannata ehdotusta.)
- Euroopan parlamentti ehdottaisi jäsentensä enemmistöllä toimenpiteitä vaalisäädöksen soveltamiseksi, ja neuvosto vahvistaisi nämä toimenpiteet määräenemmistöllä sen jälkeen, kun se on kuullut komissiota ja saanut Euroopan parlamentin hyväksynnän. (Suomi suhtautuu erittäin varauksellisesti ehdotukseen siirtyä määräenemmistöpäätöksiin vaalisäädöksen täytäntöönpanoa koskevien toimenpiteiden hyväksymiseksi.)
- Euroopan Parlamentin jäsenet edustaisivat kaikkia unionin kansalaisia. Parlamentin jäsenyys olisi ristiriidassa joidenkin tehtävien kanssa, mm. jäsenvaltion hallituksen jäsenyys. (Ehdotus ongelmaton.)
- Lisäksi Euroopan Parlamentti suosittelee 16 vuoden äänestysikärajaa. (Ei otettu kantaa, koska ei sisälly ehdotukseen.)

Ylitarkastaja Heini Huotarinen